

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. I. Vtrùm habitus acquisiti producantur ab actibus tamquam à suis
causis efficientibus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

DISPUTATIO VII.

De causis habituum supernaturalium.

VM disputatione precedente disputatum sit, qualis sit natura habituum supernaturalium, ac eorum inter se connexio, & qua ratione actus supernaturales ab ijs producantur: hac disputatione explicandum est, qua ratione ipsi producantur ab actibus supernaturalibus, an physicè, an verò solum meritorie. Ut autem quæ hac de re dicenda sunt, fiant clariora, priùs breuiter explicandum est, qua ratione habitus naturales à nostris actibus producantur.

D V B I V M I.

Verum habitus acquisiti producantur ab actibus tanquam à suis causis efficientibus?

Durand.

Durandus in 3. d. 33. qu. 3. lit. I. docet, habitus acquisitos immediatè effectiue produci ab ipsa potentia; actus verò solum disponere potentiam, vt possit habitum in se producere; sicut mollities disponit ceram, vt in ea possit imprimi sigillum.

Mart. de Magistris. Buridanus.

Eandem sententiam ex parte tenent Martinus de Magistris, & quidam commentator Aristotelis, quos citat & sequitur Buridanus in 2. Ethic. c. 3. q. 1. disp. 2. Qui dicunt potentiam proprie producere ipsum habitum, & actiones esse solum viam ad producendum habitum. Probat Durandus suam sententiam: quia causa æquiuoca alicuius rei non potest vicissim àre eiusdem speciei produci, quia ipsa debet esse perfectior re quam producit; sed habitus est causa æquiuoca ipsius actus: ergo nequit ab actibus eiusdem speciei produci.

2

Ad hoc argumentum quidam respondent, habitum acquisitum non producere efficienter ipsam substantiam actus, sed solum quemdam modum facilitatis. idque probant, quia cum potentia sit sufficiens principium sui actus, quoad substantiam frustra daretur aliud principium eiusdem productuum; frustra enim fit per plura quod fieri potest per pauciora. Sed rã hæc responsio quàm eius probatio mihi semper sunt visa difficilia. Primò, quia non videtur posse concipi aut explicari, quid sit ille modus in ipso actu, qui à particulari causa debet produci. Item nequit sufficiens reddi ratio, cur cum potentia possit producere ipsum actum, non possit tamen producere hunc modum.

Facilitas operationis non est modus ab ea distinctus.

Secundò, quia quòd aliquid facile aut difficulter ab aliquo producat, sæpè nõ tam prouenit ex variatione ipsius effectus, quàm ex variatione causa. Nam quando aliquis habens præcisè vires vt sex, eleuat pondus vt sex, id toto conatu & difficulter facit; si eius vires crescant vt 12.

& leuet illud pondus eadem planè celeritate, id faciliter faciet, non propter vllam varietatem effectus, sed præcisè propter variationem virtutis efficientis. similiter si habenti præcisè vires vt sex, accedat alius habens vires vt sex, simulque leuent hoc pondus eadem omnino celeritate, secundus faciliterabit prioris actionem, non producendo in ipso effectu aliquem nouum modum, sed concurrente ad substantiam ipsius actus. quia nulla est ratio cur ille modus producatur potius ab vno quàm ab alio.

Tertiò, quia sicut duæ candelæ in eadem distantia producunt lumen perfectius siue intensius, quàm vna potest producere, ita potentia cum habitu eodem conatu ac ceteris paribus producit in se actum perfectiorem: atqui hæc perfectio non est modus aliquis, sed pertinet ad substantiam ipsius actus (non quidem ita vt qualitas dum intenditur fiat substantialiter omnino alia, sed quòd substantialiter, siue secundum aliquid ad suam integram substantiam pertinens varietur, sicut quando homo crescit.) nam sicut in lumine, ita etiam in actu, qui intenditur, tertius & quartus gradus non minùs pertinent ad substantiam rei quæ intenditur, quàm primus aut secundus: ergo habitus non concurrat solum ad modum aliquem actionis, sed ad ipsius substantiam; præsertim cum non sit probabile, potentiam producere vnã partem illius actus, & habitum aliam; sed sicut illud lumen secundum omnes suas partes producit ab vtraque candela, ita actus secundum omnes suas partes producit simul à potentia & ab habitu.

Habitus concurrat ad substantiam actus produci.

Et hoc omnino videtur dicendum, nisi velimus negare communem sententiam, scilicet habitum acquisitum concurrere effectiue ad productionem actus; ac dicere ipsum solum esse dispositionem ex parte potentia requisitam vt hæc possit promptè ac facile agere, sicut approximatio obiecti est causa cur potentia faciliùs & perfectiùs agat. quod, vt dixi, communi sententia repugnat, nec sufficienter probari potest.

Ad argumentum tamen Durandi facile aliter responderi potest, maiorem solum esse verã in causis totalibus, in quibus causa debet formaliter vel eminenter continere rotam perfectionem effectus; secùs verò esse in causis partialibus, in quibus singulæ non debent continere rotam perfectionem effectus, sed sufficit quòd simul iunctæ eam contineant. hinc duæ virtutes leuandi vt sex possunt leuare pondus vt 11. vel 12. Etsi autem habitus secundum se esset imperfectior ipso actu, simul tamen cum potentia constitueret aliquid perfectius ipso actu: non solum in entitate (quod hinc non sufficit) sed etiam in ratione virtutis agendi.

Causa totalis nequit produci à causa eiusdem speciei cum suo effectu, secùs est de partialibus.

Alia tamen ratione videtur supradicta sententia

5

tia posse probari. Quia si solus actus esset causa effectiua habitus, sequeretur Primò, ipsum producturum habitum, etsi potentia per ipsum verè non ageret, nec hic ab illa produceretur, sed solum modo mortuo eidem inhereret, vt contingeret si Deus solus eum in potentia produceret hac se solum passiuè habente. Sequeretur Secundò, quoties actus in ratione entis aequè perfectus in potentia quacumque ratione poneretur, ipsum aequè perfectum producturum habitum, præsertim quoties non impediretur maiore aliqua contraria dispositione: atqui hæc sunt falsa: ergo etiam illud vnde sequuntur. Minor probatur Primò, quia habitus debent acquiri operando: in priorè autem illo casu potentia non operaretur. Secundò, experientia docet habitum non tam augeri perfectione ipsius actus secundum suam entitatem, quam magnitudine conatus ipsius potentie: quo enim quisque plus conatur vt aliquem actum perfectè faciat, eo ceteris paribus maiorem in eo postea producendo facilitatem acquirit. Docet autem hoc experientia Primò, iuris qui discunt scribere; ponamus enim magistrum habere duos discipulos naturaliter aequè aptos ad scribendi artè, & vnus apprehensa manu simul cum eo formare perfectos characteres, discipulo languidè in id conante; contrà verò alterum per se magno conatu formare characteres ad exemplar præceptoris sibi propositum longè imperfectiores illis aliis. Item ponamus vtrumque æqualiter applicare intellectum vt videat quomodo characteres sint formandi: prior sine dubio formabit characteres meliores; atque ita manus ipsius motio erit perfectior in ordine ad eos formandos, & tamen secundus longè plus proficiet. Inò si prior nunquam aliter disceret scribere, nunquam acquireret habitum bene scribendi. Nec refert quòd ars scribendi non sit fortè verus habitus: quia est saltem aliquid simile, & ferè eodem modo acquiritur atque veri habitus.

Secundò, si duo æqualiter natura sua ad aliquam virtutem moralem propensi, eiusdem quisque duos vel tres actus elicerent; ita tamen vt vnus propter graues aliquas difficultates quas ob tentationes dæmonis, aut ob similem aliquam causam ab extrinseco prouenientem experiretur, magno conatu actus remissos eliceret; alter autem, quia tunc fortè ratione circumstantiarum nullam in operando sentiret difficultatem, exiguo conatu actus secundum entitatem paulò perfectiores eliceret: prior sine dubio maiorem habitum ac facilitatem eliciendi eiusmodi actus acquireret quam secundus, & cessante postea ea difficultate multò facilius eodem conatu perfectiores actus eliceret.

Tertiò, videmus sæpè aliquos in initio sue cõuersionis aut ingressionis in Religionè, dum Deus eos multis gratiis præuenit, & ad opera pietatis excitat, magna facilitate & exiguo labore quædam opera excellentia facere, & quandoque feruentes virtutum affectus elicere; & nihilominus longè minus in virtute proficere alijs, qui magnam vim naturæ suæ inferendo toto nisu ad virtutem contèdunt, & tamen quia ca-

rent tam abundantibus gratiis, aut quia alias ob causas magnam in exercitio virtutum, ac earum affectibus in se excitandis difficultatem sentiunt; magno conatu & labore eiusmodi affectus minus in ensos eliciunt, ac opera secundum entitatem minus perfecta faciunt. Quòd si tamen postea vtrique in iisdem circumstantiis constituantur, hi longè perfectiùs & faciliùs circa eiusmodi obiecta operantur, quam illi, qui deserti postea ab illa copiosa gratia, valdè languidè ac remissè operantur, & occurrentes difficultates difficillimè superant, & sæpiùs ab ijs vincuntur. Vnde clarè patet, secundos, ob maiorem conatum actibus physicè siue in entitate sua imperfectioribus, longè maiorem habitum sibi comparasse. Quòd videtur fore falsum, si habitus produceretur immediatè à solis actibus; quia quo hi in entitate sua essent perfectiores, eo perfectiùs operarentur, & consequenter perfectiorem habitum producerent.

Hæ similesque rationes videntur illam sententiam reddere vtrumque probabilem: vt tamen defendi possit, alia ratione explicanda est; ita vt actio non censetur esse dispositio ad habitus receptionem, sicut mollities in cera hanc disponit ad receptionem sigilli: sed potius vt sit quædam conditio requisita ex parte agentis, siue potentie habitum in se producentis, sicut in brachio proijcientis lapidem necessariò requiritur motio, vt possit lapidem proijcere. videtur enim operatio potentie prærequisita ad productionem habitus, eodem modo se habere sicut se habet motio brachij ad projectionem lapidis. nam sicut proijciens lapidem nequit in hoc producere impetum, nisi priùs moueat brachium; ita potentia nequit in se producere habitum, nisi in se producat actum, quo in illius obiectum tendat.

Dices, Hinc sequetur, productionem habitus esse actum vitalem. Respondeo Primò, si quis totum concedat, non faciliè posse probari hoc esse absurdum, nisi à communi sensu eorum qui negant habitum produci immediatè à potentia, qui non conuincit illud esse absurdum. Respondeo Secundò, nego hoc sequi: nam vt aliqua actio sit vitalis, non sufficit quòd quacumque ratione à viuento procedat, sed debet ab eo procedere per se & directè qua viuens est. productio autem habitus eo casu non procederet à viuento directè, & per se; nam potentia directè & per se producit solum actum, & in eo casu solum consecutiue, & quasi præter intentionem habitum produceret: sicut qui ob alium finem se celeriter mouet, producit in se calorem. Si quis autem velit contendere, vt actio sit vitalis, sufficere quòd immediatè procedat à potentia viuentis; erit quæstio de nomine: & tunc consequenter poterit productio habitus dici actio vitalis, sicut nutritio, & similia. Atque hac ratione explicata dicta sententia posset faciliè defendi. Quia tamen sententia ferè communis docet, habitum immediatè produci per actum, non puto faciliè ab ea recedendum, cum benè explicata etiam possit faciliè defendi. vt ex dicendis patebit.

Nota igitur Primò, actum vitalem duplici-

Aut productio habitus fit actio vitalis.

8

Magnitudo conatus plus iunat ad acquirendum habitum, quam perfectio actus.

6

ter posse considerari: Primò, præcisè quatenus est quædam qualitas potentia inhaerens: qua ratione possit à solo Deo in ea produci, ita ut ipsa huc nullo modo perciperet, sicut habitus infusus in ea producuntur. Secundò, quatenus ipsa potentiam sensibiliter afficit, ipsaque per eum vitaliter tendit in obiectum: ad quod requiritur ut actus ab ea effectiue procedat. nam si solus Deus in voluntate produceret amorem alicuius rei, voluntas per eum nullo modo amaret, nec in illud obiectum tenderet. Aliàs enim sequeretur, eo casu voluntatem verè aliquid velle per actionem sibi nullo modo vitalem vel voluntariam; nam actio nequit voluntati esse voluntaria aut vitalis, nisi ab ea procedat: illa autem sunt aperte absurda.

Quidam tenentes contrarium, scilicet ut per eiusmodi actum aliquid velimus sufficere quòd ipse voluntati nostræ inhaereat, respondent implicare Deum se solo producere amorem in voluntate: idque probant argumentis iam allatis. Sed illud non potest probabiliter dici. nam nulla vel probabilis ratio adferri potest, cur Deus aut nequeat solus eiusmodi qualitatem producere tam bene quam aliam quamvis creaturam: aut cur nequeat eam producere in voluntate, cum naturaliter postulet huic inhaerere. Nec illud ex dictis argumentis villo modo sequitur, sed solum id quod supra ex iis intulimus; scilicet quòd voluntas per eiusmodi actum nullo modo vellet.

Nota Secundò, habitum esse quoddam vestigium ipsius actus ab hoc in potentia relictum, ac impressum, eamque inclinans in obiectum ipsius actus, ut similes actus eliciat. Sicut enim actus actualiter & transeunter formaliter inclinatur ac mouet potentiam in suum obiectum; ita habitus est quædam habitualis inclinatio, potentiam quantum est ex parte sua continuo mouens in idem obiectum, præsertim quando hoc ei obicitur. Nam experimur quando frequenter aliquos actus circa, aliquid obiectum eliciamus, nos paulatim magis & magis ad similes actus exercendos inclinari; & præsertim obiecto, quodammodo violenter in id rapi, ita ut debeamus sæpè nobis vim inferre, ut ab eiusmodi actibus abstinamus; ad quos tamen sæpè ante eiusmodi contractum habitum nullam sentiebamus inclinationem. Habet se igitur habitus in potentia, quodammodo sicut plica in charta; quæ est vestigium actualis plicationis: hæc enim in charta sibi antè resistente relinquit quoddam sui vestigium & permanentem inclinationem ad similes plicationes: ita ut charta postea valde facilè eo modo plicetur; atque adeò sæpè sponte sua nisi cohibeatur.

Dicendum igitur, actum producere immediatè habitum in ipsa potentia, non quatenus consideratur præcisè ut qualitas ei inhaerens; sed quatenus vitaliter ab ea procedit, eamque sensibiliter afficit. hinc quo potentiam magis sensibiliter afficit, eamque maiore impetu ac conatu facit tendere in obiectum, eo maiorem in ea habitum producit. Et hoc solum probant argumenta allata num. 5. & 6. & exemplum n. 7. aliarum de sigillo. vult enim potentia suo a-

ctu ut sigillo, ut sibi eius vestigium imprimat, ideoque sicut sigillo debet prius imprimi vis ut cera suum vestigium imprimat; sic potentia ut in se habitum exprimat, debet prius suo actui quasi vim imprimere; quod facit dum magno conatu eum elicit. Sicut autem ut actus sit vitalis, aut sensibiliter potentiam afficiat, debet ab ea procedere; ita quo potentia conatu ex parte sua maiore eum actum elicit, sicut reddit eum aliquo modo magis sensibilem, ita maiorem ei vim addit ad imprimendum sui vestigium.

Nota Tertio, hæc aliquam distinctionem esse ponendam inter actus aut habitus potentia intellectiva vel apprehensiva, & inter actus voluntatis seu potentia appetitiva: nam, ut iam ostendi, in his præcipue gignitur aut augetur habitus per vehementem earum conatum in obiectum; contra verò in prioribus potentijs per claritatem ac expressam rei apprehensionem, qua clarè ac viuaciter sibi eam proponunt: quia hac ratione rem apprehensam siue eius apprehensionem maximè sibi imprimunt. Cuius vltior ratio est, quia tota difficultas quam intellectus patitur in re aliqua intelligenda, quæque per habitum potest tolli, provenit ex eo quòd non possit eam sibi clarè proponere. hinc quæcumque ei clarè & appositè ad ipsius captum proponuntur, faciliè intelligit; eaque communiter fortiter sibi imprimit, si non negligenter & pertransitum, sed attentè & aliquanto tempore ea consideret. Secus est in potentijs appetitiuis, in quibus omnis difficultas exercendi aliquem actum ferè nascitur ex earum inclinatione in contrarium; quæ vehemènti contraria inclinatione superari debet, sicut baculus curuus vehemènti inclinatione in contrarium suam curuitatem debet amittere, aut contrariam figuram accipere.

D V B I V M II.

Virum actus in substantia supernaturales effectiue concurrant ad productionem vel augmentum habituum supernaturalium?

Nota, inter Doctores satis constare eiusmodi actus effectiue nec producere nec augere habitus in substantia supernaturales; & de fide, spe & caritate, Concilia præsertim Tridentinum satis aperte hoc innuunt, dum docent hæc nobis à Deo infundi, nosque ea nobis à Deo infusa accipere, & ad eorum receptionem per nostros actus nos disponere: ut ostendi supra disp. 6. dub. 1. Quibus verbis satis aperte insinuat, nos ad eorum productionem non concurrere effectiue; sed per nostros actus nos solum disponere. Et aliàs sequeretur, nos nos ipsos effectiue iustificare; nam mediantibus nostris actibus produceremus in nobis formam iustificantem, scilicet habitum caritatis. quod repugnat aperte Trident. sess. 6. c. 7. Vbi aperte insinuat, solum Deum esse causam efficientem nostræ iustificationis. Et inde inferri nos

Potentia nequit velle aut intelligere per actum à se non productum.

Habitus est vestigium actus, & habitualis potentia inclinatio.

Qua ratione actus producat habitum.

II Diveritas in productione habitus voluntatis & intellectus.

Aliunde intellectus, & aliunde voluntas in suis actibus difficultatem patiuntur.

12 Habitui infusi non producantur ab actibus. Trident.